DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MEDICINA SECTAE METHODICAE VETERIS EIVSQVE VSV ET ABVSV

QVAM

ADIVVANTE DEO OPTIMO MAXIMO

AVCTORITATE DECRETO ET SINGVLARI CONCESSIONE

INLVSTRIS MEDICORVM ORDINIS

IN ACADEMIA IVLIA

PRO LICENTIA

SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES

ET

DOCTORIS GRADVM

OBTINENDI

IN IVLEO MAIORI

D. VII. MAII cIↄ Iↄccxxiii.

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

SOLLEMNI ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

PAVL. GOTTLIEB WERLHOF

HELMSTADIENSIS

HELMSTADII,

TYP. IOHANNIS STEPHANI HESSII.

Rtem longam, vitam vero breuem eſſe, haud immerito conqueſtus eſt Hippocrates. Tanta quippe eſt omnium ad medicinam abſoluendam pertinentium rerum copia & varietas, vt, omnibus illis ſigillatim perdiſcendis, vnius hominis vita vix ac ne vix quidem ſufficiat. Premebat iam hæc difficultas antiquissimos medicorum, & ſequentium quoque temporum *empiricos*, dum licet non intellectis, aut neglectis rerum caussis, in ſola remediorum inuentione atque adplicatione tantam, manifeſta obſeruatione, inueniebant diuerſitatem, vt vnius, immo plurium mortalium, per omnes vitæ annos collecta experimenta pro ſanandis morbis haud ſufficere facile agnoscerent. Neque omnium, quotquot fuerunt, *dogmaticorum*, qui rationem & cauſſas experientiæ diuerſo modo iunxerunt, ratiocinia artem ita exhaurire docuerunt, vt, vel poſt immenſos ſtudiorum labores, nihil amplius addiscendum ſupereſſe videretur. Nihilominus aliquando, poſt multorum ab ortu medicinæ ſæculorum decurſum, ſurrexerunt medicorum aliqui, id ſibi demum operis relictum exiſtimantes, vt, quum artem ab imperfectione ac difficultate, tum diſcentes a laborum immen-

 ſitate,

ſitate, facto compendio, liberarent. Hi *methodicorum* nomine, a methodo ſeu via ad artem breuiore, quam iactabant, ducto, a reliquis ſeſe medicis,per aliquot ſæcula, non ſine aliqua laude & adſeclarum copia, diſcriminarunt. Quamuis vero tandem, ſplendida dogmaticorum quorumdam fama & eminentia, illius ſectæ famam nomenque obſcurauerit, & denique penitus extinxerit, quasdam tamen ipſorum doctrinas a pluribus,inter recentiores, medicis, quamuis vel alio ſæpe nomine, vel alia ſub explicatione, in vſum reuocatas eſſe, cuilibet conſideranti & comparanti facile adparet.

Quare haud indignum inaugurali diſquiſitione argumentum ſelegiſſe mihi videor, quum medicinam ſectæ methodicæ, veterem quidem illam, ſed aliqua ex parte paſſim renouatam, ſub examen vocare conſtitui. Hiſtoriam huius ſectæ primo breuiter exponam, deinde dogmata eius & medendi methodum delineabo, vſus denique aut abuſus iſtorum modeſtum ſubiuncturus examen.

SECTIO I.

DE ORIGINE ET PROGRESSV SECTAE METHODICAE.

§. I.

FLoruit Romæ, tempore Pompeii & Cæſaris, magni nominis medicus *Aſclepiades* (a), qui noua quidem ac ſingularia plura,

(a) *v. de eo ex* Celſo,Plinio,Galeno,Cælio Aureliano aliisque *collecta teſtimonia apud.* Conring. *introd. in art. med. c. III.* §. 12. & Schelhammer; *ibid. in not. ad cap. II.* §. 8. Daniel. Clericum *hiſtor. med. P. II. l. III. c. 4. ſqq.* Barkhaus. *hiſtor. med. dial. XII.*

ra, de morbis morborumque cauſſis, ab aliorum dogmaticorum opinionibus aliena docuit, dogmatici tamen medici nomine inſigniri conſueuit. Philoſophiam hic ſectabatur illi parum abſimilem, quam Democritus, Leucippus, Epicurus docuerunt, vbique in doctrina naturali *πορȣς και ὀγκȣς*, ſpacia & moleculas, crepans, e quibus, ſub certa proportione, omnia corpora conflata iudicabat, quæ inde *συγκριματων* ſiue compoſitionum adpellabat nomine. Hæc principia multa cum ſubtilitate ad medicam adplicabat artem, &, quod primum erat, ſanitatem humani corporis omnem in ſymmetria ſeu conuenientia, morbos vero in ametria, ſeu defectu conuenientiæ pororum cum particulis, quas continent, vel quibus naturaliter tranſitum concedunt, collocabat. Fieri nempe cenſebat morbum, ſi quacunque de cauſſa, vel pororum, vel molecularum vitio, ipſæ hæ moleculæ aut plus iuſto in poris retardarentur, aut per illos debito maiori copia elaberentur.

§ II.

Quamuis autem Aſclepiades ſingulares differentias quamplurimas operoſe deduxerit, & ad praxin adplicauerit, alicui tamen ex pluribus eius diſcipulis, *Themiſoni Laodiceo*, ſingulares obſeruationes & ſubtiliora ratiocinia penitus viſa fuerunt ſuperuacua, modo generales ſolum morborum *κοινοτητες* ſiue communitates, atque in primis laxitas vel adſtrictio, ſiue fluxus vel retardatio obſeruarentur, vt laxa ſtringentibus, ſtricta laxantibus ſanari queant. (b) Medicinam hic itidem Romæ exercuit, Cæſaris & Auguſti ætate, &, variis iam editis ſcriptis, in ſenectute demum methodum illam inuenit, vel mortuo Aſclepiade

(b) v. Clericus *P. II. l. III. sect. I. c. 1.* Schelh. *l. c.* Celſus *praef. l. 1.* Plinius *hiſtor. nat. l. XXVIIII. cap. 1.* Proſper. Alpin. *de medic. method. l. I. c. 2. 3.*

piade in lucem edidit. Fuit ſane inſignis famæ medicus, quod vel ex ipſo ſatyrico Iuuenalis verſu, quo ægros, vno auctumno a Themiſone occiſos, inter res fere innumerabiles collocat, eleganter a Clerico colligitur. Neque tamen eius auctoritas inter ipſos methodicos ea fuit, vt in eius verba iurauerint, ſed ipſum potius variorum errorum, ipſiusque methodum imperfectionis arguerunt, (c) quamuis magna pars ſententiarum, quæ erroneæ a methodicis reputantur, ante conſtructam methodum ſcriptis fuerit conſignata. Duos quoque medicos *Proculum* & *Eudemum* Cælius Aurelianus, ex conſuetis ſua ætate methodi legibus confutat, (d) quamuis illos, expreſsis verbis, Themiſonis ſectatores, id eſt, vt Clericus vult, diſcipulos ſeu auditores, nominet.

Ad Themiſonis circiter ætatẽ ab aliis, ab aliis vero ad Galeni æuũ refertur *Caſſius* iatroſophiſta, celebris medicus, cuius adhuc ſuperſunt *problemata*. Quamlibet vero hunc *b. Conringius* noſter ad methodicos referat, (e) aliud tamen ſentiendum merito videtur, quum iſte neque a quoquam veterum methodicus dicatur, neque ipſius ratiocinia cum methodica ſecta concordent. (f)

§. III.

Celſi quidem ætate methodici, Themiſone auctore, ita iam florebant, vt peculiarem ex præcipuis iam tum conſtituerent ſectam. Nouum tamen ipſis acceſſit robur, quum, imperante Nerone, *Theſſalus Trallianus* præſcriptam a Themiſone methodum, auctam quidem & aliquantum mutatam, ſibi penitus glorioſe vindicauit, & ingenti cum iactatione, omniumque aliorum medicorum contemtu, ac dignis Machiauello medico artificiis

(c) *v. quæ infra de Theſſalo dicentur.* Cæl. Aur. *l. I. c. 1. l. IIII. c. 1 l. V. c. 2. tard. & paſſim alibi.*

(d) *Chron. l. III. c. 8. ac. II. c. 38. III. c. 11. 12. 16.*

(e) *loc. cit.*

(f) *v. præter ipsa problemata*, Cleric. *p. II. l. III. c. 11. add. tamen* Conring. *de medic. Hermet. l. I. c. 9.*

ciis, caput extulit. Is, quamquam plura volumina, eruditionis forte oſtentandæ, & reliquorum medicorum ſententias confutandi caussa, conſcripſit, medicam tamen artem, intra ſex menſium ſpatium, diſcipulos ſuos a ſe edoceri, blandiente iactatione gloriatus eſt. His ille artibus tam inſigne nomen eſt promeritus, vt non ſolum cum ipſo imperatore haberet commercium, ſed ut in monumento etiam publico *ἰατρονικης*, id eſt, medicorum victor ſuperbe fuerit deſignatus. (g) Eadem vero ratione partim famam, partim contemtum arti atque methodo conciliauit. Magna enim illa, quam præ ſe tulit, docendi artem facilitas, adeo pluribus viſa fuit commoda, vt & multos, & magna ex parte indoctos nactus fuerit diſcipulos, quorum ope Theſſali nomen methodusque ipſa, partim cum laude, partim cum vituperio, per orbem diſperſa fuere. Abſoluiſſe medicinam quibusdam dicitur Theſſalus. (h) Neque tamen religioni ſibi duxerunt, ab eius placitis deſciſcere, ſequentium temporum methodici. Quilibet potius eruditior, pro ſuo ingenio, mutabat doctrinas, ac nouam veluti ſectam, a Theſſalia diuerſam, inſtituere, vel ſaltim hanc corrigere adfectabat, forte ne cum indoctis Theſſali diſcipulis confunderetur.

§. IIII.

Neque igitur cum maioribus, vel etiam inter ſe conſentiebant methodici, in ipſis tamen fundamentis parum forte a ſe inuicem abludentes. (i) Sic præter eos, qui epiſyntheticos, aut qui eclecticos ſeſe nominarunt, de quorum principiis, & num recte methodicis accenſeantur, parum conſtat, (k) diſſen-

(g) *v. de his* Galenus *meth. l. I. c.* 1. *ſqq.* Plin. *l. XXVIIII. c. 1.* Cleric. *l. c. c. 2.* Alpin. *l. 1. c. 2.*

(h) *Introd.* Galeno *adſcripta c. 4.*

(i) *Introd. l. c.*

(k) v. Cleric. *l. c. c. 13.* Barkhaus. *dial. XII.* Almelou. *ad Cœl. l. II. c. 1. &* 10 *acut.*

fiſſe maxime dicuntur, *Olympicus Mileſius* (l) *Menemachus Aphrodiſeus* (m) & *Soranus Epheſius*. (n) Hos inter Traiani & Adriani tempore maximam nactus eſt gloriam *Soranus*, qui primum Alexandriæ deinde Romæ medicinam docuit & fecit, multisque libris locupletauit, quorum fragmenta paſſim exhibet admirator & ſectator eius perpetuus Aurelianus.

§. V.

Hic ille eſt *Cælius Aurelianus* Siccenſis Afer, cuius præcipue ſcripta aliqua, methodicæ doctrinæ, libri nempe *de morbis acutis* ſiue *celeribus & chronicis* ſiue *tardis*, ad Bellicum diſcipulum latino ſermone perſcripti,(o) ſuperſunt. Stilus mirificus, atque inepta explicatio, vſusque illitteratus vocum quarumdam Græcarum & Græcismorum non ſatis probare videntur, quod *Reineſius* (p) exinde cenſet, eum nempe quinto demum poſt Chriſtum natum ſcripſiſſe ſæculo, quum homo Afer & Græce & Latine male doctus fuiſſe non nequiuerit. Sorani potius, vel alicuius ex eius diſcipulis, auditor, Galeni forte æqualis, vel parum ab eo ætate diuerſus fuiſſe videtur. (q) Sorani Græca ſeſe in latinum transscribere ipſe paſſim fatetur Cælius: quum tamen de ſuo ſæpe aliquid addat, mirum ſane videretur, quod, quum omnium fere veterum dogmaticorum ſententias acriter perſtringat, ſolius Galeni, acerrimi methodicorum hoſtis, opiniones intactas reliquerit, ſi tanto tempore

(l) *cuius diſcipulus* Apollonides Cyprius *præceptor fuit* Iuliani, *de quo infra.*

(m) *cuius nomen iam apud* Celſum *l. X. c. 9. legitur.*

(n) *v. de eo præter* Cælium Aurelianum, Suidas, *reliqui modo adlati.*

(o) *vt mirum adeo ſit eum* a Bagliuo *prax. med. l. II. c. 8. §. 2. inter Græcos referri.*

(p) *var. lect. l. III. c. 10.*

(q) v. Conring *de ſcript. ſæc. 2. c. 4.* Cler. *l. c. c. 5. ſqq.* Fabric. *bibl. lat. l. IIII. c. 12. conf. teſtimonia de illo in editione eius* Almeloueeniana *collecta, &* Bagliuus *l. c.*

tempore Galeno fuiſſet inferior. Ex pluribus medicis, qui ad Galenum vsque inter methodicos floruerunt, (r) e primariis fuit *Iulianus*, qui, Galeni ætate, Alexandriæ doctrina & ſcriptis medicinam coluit, atque aduerſus quem, Hippocratis aphoriſmorum operoſum impugnatorem, ſingularem defenſionem ſcriptam reliquit Galenus, vnde eſt, quod illius quoque, æque ac Olympici, aliorumque a Galeno confutatorum, quædam habemus fragmenta. Ad hanc circiter, vel, ſi ex ſtilo iudicare licet, inferiorem etiam (s) ætatem pertinere videtur *Moschion*, a Cælii Aureliani praxi parum diuerſus, methodicus, cujus περι γυναικειων παθων Græcus ſupereſt liber, Sorano certe, quem (t) adducit, ætate inferior, niſi, quod Clericus (u) coniicit, ſcriptor antiquior, in ea quam habemus editione, a recentiori interpolatus eſt, quum præterea ſpecifica quædam, immo ſuperſtitioſa, remedia & experimenta, contra methodicorum morem, commendet.

§. VI.

Eo vsque, hoc eſt ad Antonini Pii & Seueri cæſarum tempora, quibus Galenus vixit, & vltra, per trecentos circiter annos, inter odia & contradictiones reliquorum medicorum, Romæ & Alexandriæ maxime, ſed & pasſim per prouincias floruerat medicina methodica. Poſtea vero, increſcente ſenſim Galeni aliorumque dogmaticorum auctoritate, decreſcere cœpit, neque tamen, niſi diu poſt, omnino extincta eſſe videtur. Etenim exſtant etiamnum duo ſcriptores ſæculi, vti creduntur, a nato Chriſto quarti exeuntis, ſatis inſignes, qui, ſi ſcripta intueamur, iſtius ſe-

(r) *collegerunt quæ veteres* Galenus, Plinius, Cælius *de illis dixerunt* Cleric. *l. c. c. 12.* Alpinus *c. 2. 3.* Barkh. *dial. 8.*

(s) v. Geſner. *in not. ad Moschion. ap.* Iſrael. Spachium *p. 25. Gynæciorum*

(t) c. 151. (u) l. c. c. 13.

ſectæ methodo, licet haud adeo exquiſita, imbuti fuiſſe haud immerito iudicantur. Alter eſt *Vindicianus*, *comes archiatrorum* Valentiniani, quem titulum *epiſtola* eius *de medicina ad Valentinianum*, inter *medicos veteres* ab *Aldo* editos typis expreſſa, præ ſe gerit. Alter *Theodorus Priſcianus* in eadem Aldi editione nominatur, quod nomen etiam Baſileenſis huius ſcriptoris editio, addito archiatri titulo, retinet, quum alia Argentinenſis eum *Octauianum Horatianum* archiatrum ſalutet. Proſtant eius *libri quatuor*, primus εὐπόριστων, ſecundus *de morbis acutis & chronicis*, tertius *de mulierum morbis*, quartus *de phyſica ſcientia*: quorum vltimus empiricis & ſuperſtitioſis magis remediis, quam naturalibus refertus eſt doctrinis. *Vindicianus* quidem, quem hoc libro præceptorem iactat Theodorus Priſcianus, vnde principiorum ſimilitudinem coniicere licet, in illa, quam diximus, epiſtola multo faſtu turgida, varias methodicorum ſententias amplectitur. Quod ſi recte omnia ſeſe habent atque genuina ſunt, ad haud exiguum culmen adſcendere, ea ætate, methodicæ ſectæ licuit, quum ipſum archiatrorum comitem, hoc eſt, controuerſiarum inter medicos primarios conſtitutum iudicem, (x) a ſuis habuerit partibus. Alter *Theodorus Priſcianus*, libro præſertim ſecundo & tertio præcipua methodicorum principia vbique crepat: quamuis in ſingularibus ſæpe a priſcis recedat, neque tam curioſe quam Cælius methodi legibus inhæreat, eclectici minus eruditi nomine forte haud indignus. Interea & fratrem *Timotheum* & filium *Euſebium*, quibus libros ſuos inſcripſit, ſectam eandem haud ſtatim interire paſſos eſſe, probabile eſt. (y)

§. VII.

(x) v. Caſſiod. *form. archiatr. & ibi in comment.* I. H. Meibom. *n. 2. 37.* Cleric. *P. III. l. II. c. 1.*

(y) v. Cleric. c. 13. *Lindenius renouatus* Merklini *titulo Octauianus Horatianus & reliquis.* I. A. Fabricius *bibl. lat.* l. IIII. c. 22. §. 4.

§. VII.

Præter hos, iis ſequentibusque temporibus, de methodicis ſilet hiſtoria medica, niſi quod medici quidam, in primis *Aetius*, in opere medico Græco ex priſcis contracto, veterum methodicorum multam eamque pasſim ſatis honorificam faciant mentionem. Sæculo demum vndecimo *Gariopontus* quidam, ſcholæ ſalernitanæ medicus, libro, qui *pasſionarius Galeni* inſcribitur, ob varia ex Theodoro Prisciano exſcripta, & cum aliorum laciniis qualitercunque conſuta, inter methodicos referri a quibusdam promeruit. (z)

§. VIII.

Tandem quum in medicorum ſcholis penitus fere methodicæ medicinæ oblitterata eſſet memoria, *Proſper Alpinus*, profeſſor Patauinus, vir eruditus multisque ſcriptis clarus, libro *de methodica medicina* anno cIↃIↃCXI. edito, iſtius ſectæ patrocinium atque inſtaurationem, quaſi poſtliminio, in ſe ſuſcepit. Easdem hoc libro, quas methodici, communitates pro fundamento ponit, obſeruationes & ratiocinia dogmaticorum cum illis coniungit, & ad methodicorum placita accommodat; cauſſasque & curationes omnium morborum, proprio magis ingenio, ex ipſis methodi legibus, quam ſtudio & inquiſitione, ex methodicorum ſcriptis eruit atque proponit. Quamlibet tamen pro ſtabilienda hac ſecta anxie laborauerit eamque iuuentuti ſtudioſæ ſedulo commendauerit *Alpinus*, haud vllum nihilominus ex eius diſcipulis, qui ſeſe pro methodico geſſerit, reperire licet. Hæc igitur ſecta, quamuis iterum reſuſcitata, cum ſuo inſtauratore ſtatim rurſus exſpiraſſe cenſenda videtur. Neque tamen omnes ſimul veterum methodicorum ſententias ex medicorum animis deletas eſſe, plurima recentiorum ſcripta omnium manibus trita abunde teſtatum faciant, qua de re deinceps, vbi

(z) v. Cleric. *c. 13. & ibi adducti auctores.*

vbi prius ipſam methodicorum medicinam delineatam dederimus, vberius dicendi erit locus. Illud tantum hic addo, medicos recentiores eſſe varios, eosque inſignes, qui, dum per ſolidarum partium tenſionem vel flacciditatem, aut fluidarum coagulationem vel diſſolutionem, morborum origines vbique explicant, ipſi ad ſtrictum & laxum methodicorum prouocare, atque ita illi ſeſe ſectæ aliquo modo addicere, conſueuerunt. (aa)

SECTIO II.

DE PRINCIPIIS METHODICORVM.

§. I.

Diſſenſum, non a reliquis ſolum medicis, ſed & a ſe ipſis inuicem, plurimum adfectaſſe methodicos, paullo ſuperius iam innuimus. Sic Theſſalus, non a priſcis ſolum medicis omnibus, ſed & ab ipſo Themiſone, Cælius vero Aurelianus tum a dogmaticis atque empiricis omnibus, tum ab ipſo Themiſone ac Theſſalo ad contemtum vsque idemtidem recedit. Iſte vero contradicendi pruritus dubias maxime facit iſtius ſectæ doctrinas, quarum ſingulares, ſecundum ſingulos doctores, varietates, ob plerorumque ſcriptorum interitum, curatius exquirere non licet. Interea, quum præcipua eius ſectæ fundamenta, apud dogmaticos ſcriptores paſſim diſsperſa, cum Aureliano præſertim, deinde etiam cum aliis, quos ſuperſtites habemus, ſic ſatis concordent methodicis; nos hoc loco ſectæ illius, de medicina eiusque theoria & praxi, placita, ſine curioſa diuerſitatum diuinatione generatim proponemus.

§. II.

(aa) *v.* Bagliu. *prax. med. l. II. c.* 8. §. 2. Almelou. *in adnot. ad Cal. ac. l. I. c.* 6.

§. II.

Finiebant vero medicinam, quasi viam quamdam, ſeu μέθοδον eſſe, eorum, quæ in morbis communia ſunt, contemplatricem. (a) Volebant illam eſſe & euidentem, & facilem. Quare miſsis difficilioribus obſcurioribusque omnibus, ex obſeruatione rerum quarumdam euidentium pluribus morbis communium, quas κοινότητας, ſiue communitates vocabant, ad pauca omnes morbos referebant genera, hinc ex ſignis in ſensus incurrentibus, cuiusque genus morbi determinabant: sumta exinde indicatione, ſingulæ morborum ſpeciei communiter deſtinata remedia ſingulis quoque morbis partim diæta, partim medicamentis, partim etiam manuum operatione opponere conſueuerant. (b) Hinc partes methodi proprie dicendas puto tres, pathologiam nempe, ſemeioticam & therapeuticam, cui diæta, pharmacia & chirurgia miniſtrarunt.

§. III.

Quamuis vero doctrina hæc in generalioribus maxime conſiſteret, attamen præter *materiam medicam*, *anatomen* quoque ac *phyſiologiam* partium humani corporis pro iſtius æui ratione diſcere non neglexerunt methodici, vt cognito partium ſitu, connexione ac functione, ſignorum primo, deinde etiam diætæ, ac denique curationum quoque cognitioni opitularentur, ſicubi τοπικα ſeu localia, quæ vocant, adhibenda eſſent adiutoria. (c) Subtiliora vero & obſcuriora a methodi legibus aliena iudicabant, nisi quod, ſcientiæ vel diſputationum cauſſa, in illa aliqui in-

B 2 cum-

(a) v. Cels. *præf.*
(b) v. Galen. *de sect. ad introducendos c. 6.*
(c) v. Mosch. *c. 1. 23.* Theod. Prisc. *l. 4. sub fin. et alibi passim*, Cælius Aur. *sub singulis fere titulis.*

cumberent, qua ratione etiam philosophicas disciplinas, & aliarum sectarum doctrinas medicas, doctioribus methodicorum familiares fuisse constat. In generali vero doctrina physiologica, supra memoratam Asclepiadis de *συγκρίμασι*, siue compositionibus, retinuerunt sententiam. Iulianus nempe, ne varias aliorum descriptiones a Galeno confutatas (d) memorem, moderatum, & iusta mensura in modo dictis *συγκρίμασι* constantem contractionis & diffusionis, id est, stricturæ & laxitatis statum sanitatem, quicquid vero ab ista mediocritate recedit, morbum esse pronunciauit. (e)

§. IV.

Ducunt hæc me ad ipsum methodi fundamentum *pathologiam*. Considerabant ibi partim morborum *naturam* & essentiam, partim *tempora* & *magnitudinem*, partim etiam aliquo modo *subiectum*, quod dicimus, *caussasque* & *symptomata*. *Naturam* morborum internorum fere omnium, saltim eorum, quos diæta sola ac mitioribus remediis externis censebant curabiles, vnice ad laxitatem aut adstrictionem referebant, quam rem quoque raritatis aut densitatis, fluxionis aut retardationis nomine, variisque aliis græcis latinisque vocabulis expressisse, apud Galenum, Cælium, aliosque passim leguntur. Præcipuum hoc erat methodi fundamentum, ita tamen ex ipsorum mente accipiendum, vt morbi aliqui etiam ex parte adstricti atque ex parte laxi, & mixti adeo, esse crederentur, sed diverso aut tempore, aut loco, aut excessu. (f) Hinc ortæ sunt *primæ* & præcipuæ morborum *communitates*, vt *laxi*, *stricti*, & *mixti* morbi singulas constituerent classes.

§. V.

(d) *v. meth. l. 1. c. 7.* (e) Galen. *aduers. Iulian. c. 3.*
(f) *v.* Prosper Alpinus *de medic. method. l. II. c. 13.*

§. V.

Alterum de natura morborum dogma ad chirurgiam maxime, deinde etiam ad internos quosdam morbos, per ſimilitudinem, ſpectat, dum nempe morborum quorumdam eſſentiam in eo collocarunt, quod aliquid manifeſto *alienum* ſit in corpore, cui non conſueta alias methodo, ſed ſola alienitatis, vt Cælii vocabulo vtar, ablatione mederi poſſint. Eſſe vero aliquid in corpore alienum iudicabant, vel *extrinſecus*, quod peregrinum dicere ſolemus, vel *intrinſecus*, quod cum ipſa corporis ſubſtantia ſit coniunctum. Ita ſpinas, aut tela corpori infixa, extrinſecus aliena dicebant: quorſum etiam lumbricos, calculos, dentes corruptos, fœtus mortuos, pus ruptis introrſum vlceribus erumpens, aquas hydropicorum conſuetæ methodo non cedentes, & ſimilia, immo ipſas etiam manifeſtas primarum viarum impuritates retuliſſe videntur, id quod curationes inſolitæ, a Cælio, Priſciano & Moschione talibus oppoſitæ confirmant. *Intrinſecus* aliena eſſe volebant primum *loco*, quorſum pertinent herniæ, luxationes, fracturæ, vulnera recentia, quæ inciſuræ ſiue diuiſionum nomine vocabant, (g) quo etiam aliqua ex parte hæmorrhagiæ internæ referebantur. Deinde alia ipſis aliena intrinſecus erant *magnitudine*, hoc eſt, in corpore abundabant: vti verrucæ, cancri, ſphaceli, abſceſſus & his ſimilia. Alia denique intrinſecus aliena dicebant *defectu*, quemadmodum mutila, fiſtulas; vlcera caua & eiusmodi plura. Natæ hinc ſunt *altera communitates*, *chirurgica* dictæ, quæ morbi ſpecies continent quatuor, eas nimirum, vbi aut extrinſecus, aut vel loco, vel magnitudine, vel defectu aliquid intrinſecus in corpore eſt alienum. (h)

(g) v. Cæl. *chron. l. II. c. 12. §. 145. ſq.*

(h) *v. præter* Cælium, Priſcianum *et* Moschionem, Galen. *de opt. ſect. c. 30. introd. c. 4.*

§. VI.

Præter morborum naturam conſiderabant etiam pro ratione *temporum* & *magnitudinis*, breuitatem morbi aut longitudinem; acceſſionem, remiſſionem, aut intermiſſionem; principium, incrementum, ſtatum, declinationem & finem; defectum a ſanitatis ſtatu grauiorem vel leuiorem; morbi denique facilem ſtabilemque curationem, vel pertinaciam eius aut recidiuas. Emergunt hinc *tertia* methodicorum *communitates, temporum* & *magnitudinis*, quæ tamen non peculiarem conſtituunt ſpeciem, ſed potius ad curationes priorum ordinandas moderandasque in conſiderationem vocantur: (i) niſi quod morbi longi, atque ex methodi licet lege curati, pertinaces tamen, recidiuisque & exacerbationibus obnoxii, ad ſingularem claſſem relati eſſe videantur. In his ſcilicet morboſam plane eſſe carnem, & neſcio quam pororum & *συγκριμάτων* a iuſto compoſitionis modo ſtatuebant aberrationem, adeo vt & ſtricto, & laxo, & mixto generi adſcriptis morbis, extra acceſſionis tempus, vnius generis adhiberent curationem, *metaſyncriticam* ſiue recorporatiuam ipſis dictam, de qua deinceps plura dicendi erit locus. (k)

§. VII.

Ratione *ſubiecti*, quod vocamus, & hominem & partem eius ægrotantem aliquo modo conſiderabant. Quamuis enim temperamentorum, ætatum, ſexus, & partis morbidæ cognitio nihil a generalibus, quas ex natura morbi deducebant, indicationibus diuerſum indicare diceretur: hæc omnia tamen, partim ſcientiæ cauſſa, partim vero maxime, ſi in dignoſcendis, præcauendis, aut ſanandis eorum more morbis commodi aliquid præſtarent, idemtidem obſeruaſſe leguntur. Non autem abſtruſam illam

(i) *v. introd. c. 2.* Alpin. l. I. *c. 2.* (k) v. Cæl. *chron. l. I. c. 1.*

illam veterum de temperamentis ſectabantur doctrinam; ſed virium ſolum, & propenſionis ad certos morbos habebant rationem. Sexus quoque & ætatis (l) diuerſitas iisdem de cauſſis non potuit ab ipſis omnino negligi. Accedit, quod ſigna morborum ſpecialia, harum rerum conſiderationem aliquam, requirerent, vnde de mulierum præcipue morbis varii ſcripſere methodici. (m) Curioſiores partium adfectarum diſtinctiones parum curabant: vbi tamen illæ & manifeſtæ ſatis, & in admouendis ipſi loco remediis vtiles viderentur, earum obſeruationem haud negligebant, (n) præſertim ſi in alia parte laxum, in alia vero ſtrictum obtinere morbum, iudicarent. Immo & morborum ex conſenſu oriundorum apud illos factum legitur diſcrimen. (o) Hæc omnia quidem nouam non fecerunt morborum ſpeciem. Eſt tamen ſimilis quædam differentia generalior, quæ prioribus illis ſubiici omnino nequit. *Animi* nempe & *corporis* morbos ab inuicem ſepararunt methodici, quippe de quibus Iulianus integro libro ſeparatim ſcripsit, (p) & quorum Cælius quoque interdum innuit diuerſitatem. (q)

§. VIII.

Cauſſas morborum & *ſymptomatum* in προκαταρκτικὰς ſive antecedentes & συνεκτικὰς ſiue continentes partiebantur. Inter

(l) *v.* Alpin. *l. II. c 6.*

(m) v. Cæl. *l. II. c. 1. Chr.* §. *28.* Theod. Priſc. *l. III.* Moschion *de muliebr. adfect. vbi etiam de infantibus agitur.*

(n) v. Cæl. *l. 1. c. 8. ac.* §. *53. l. II. c. 10.* §. *65. l. III. c. 1.* §. *4. et passim.*

(o) Cæl. *ac. l.* I. *c. 4.* §. *43.*

(p) v. Galen. *aduers. Iulian. c. 3.*

(q) *v. c. vbi de phrenitide, mania; hydrophobia & ſimilibus, item de mollibus, agit.*

(r) Inter antecedentes, omissis, quæ clare noſci non poterant, euidentes ſpectabant ſolas. Primo quidem illas ponebant loco, quæ ex diætæ errore trahunt originem, æſtum nempe, frigus, violentiam, indigeſtionem, curſum vehementem, medicaminum abuſum, & quicquid manifeſto modum exceſſerit. Iſta vero omnia corpori non immanere putabant, ſed producto morbo ceſſare, atque adeo ad ſolam ſpectare præcautionem, neque vllam exinde in curatione oriri poſſe diuerſitatem, (s) niſi forte, vbi in primis maxime viis aliquid manifeſto noxium adhuc adſit, quod vel inedia, vel blando vomitu, aut clysmate tollendum arbitrarentur. (t) Seiunctim ſpectabant cauſſas venenatas, ſed præſeruandi potius, quam curandi intentione, vnde ſingularem morborum venenatorum claſſem ſiue *communitatem* προφυλακτικὴν vocare conſueuerunt. Quando enim ingeſtum corpori venenum manifeſtam iam intulerat noxam, tunc non ad venenum amplius, ſed ad morbi, ex ſua hypotheſi, naturam reſpiciebant: (u) quamuis alii methodicorum hanc προφυλακτικὴν κοινότητα ad curationes etiam extendiſſe videantur. (x) Continentes autem cauſſas, quibus præſentibus adeſſe, creſcentibus increſcere, ceſſantibus ceſſare morbus dicebatur, obſcuras dubiasque & ſcitu inutiles iudicabant, nisi quis, doctrinæ cauſſa, aliarum ſectarum dogmata perſcrutari velit.

(r) v. Dioscor. *de medica mater. l. VI. c. 35.* Galen. *in Iulian. c. 6.*
(s) v. Dioſc. *ibid.* Cæl. *l. II. c. 13. §. 87. ac. et passim.*
(t) v. Cæl. *l. I. c. 10. §. 74. ac. l. III. c. 21. princ. vbi de cholera agit. add. Chr. l. V. c. vlt. sub fin.*
(u) v. Cæl. l. III. *c. 16. §. 35. ex quo loco patet, eum* προφυλακτικὴν *morborum communitatem omnino admisisse, quod* Clericus *l. IIII. Sect. 1. c. 6. in dubium vocat. add. quæ paullo ante ex eodem de cholera adduximus et ac. l. 1. c. 4. §. 44.*
(x) *v. Introd. c. 30.*

velit. Ipſas enim κοινοτητας cauſſarum habebant loco. (y) Quicquid præter ea in veterum pathologia aut minus euidens, aut ad methodi indicationes minus vtile videbatur, illud etiam medicinæ haud putabant inferendum.

§. IX.

Semeioticam ſiue ſignorum doctrinam colebant quam curatissime, neque facile quemquam ex priſcis habemus, Cælio hac in re magis curioſum. (z) Scilicet, ex ſignis euidenter in ſenſus incidentibus, ad communitates ſuas quemuis reducebant morbum, & ſingulos quoque morbos, quorum curationes ſeparatim docere conſueuerant, diligenter ab inuicem diſtinguebant. Quod ad primarias attinet morborum claſſes, vbicunque, vltra naturalem & conſuetam conſtitutionem, conſtricta, dura, tenſa, sicca, tumens aut etiam dolens aliqua adparebat corporis pars, ibi ſtricturæ adeſſe dicebatur morbus. Vbi vero e contrario plus iuſto molle, flaccidum aut lubricum alicubi erat corpus, aut vbi præcipue debito copiosior liquidorum fiebat egeſtio, ibi laxam conſtituebant morbi ſpeciem, naturalem tamen vel criticum humorum effluxum probe a morboſo diſcernendum docentes. (aa) Mixtum vero vocabant morbum, ſicubi complexa vtriusque generis ſeſe proderent ſigna. Chirurgicarum communitatum morbi in exterioribus corporis partibus positi, vel in oculos incurrebant, vel conſuetis apud alios chirurgos internoſcebantur indiciis. Vermes vero, calculos, vomicas & similia per ſigna medica diligenter eruebant. Neque temporum, magnitudinis, & virium ratione quicquam, præter accuratam in ſymptomatum

(y) v. Gal. *de opt. ſect. c. 15.* Cæl. *ac. L. III. c. 6.* §. *64. & pluribus locis.*

(z) *v. insigne hac de re elogium* Bagliu. *prax. med. l. II. c. 8.* §. *2.*

(aa) *v.* Cæl. *ac. l. II. c. 36.*

& pulſus obſeruatione ſollicitudinem, ſingulare habuiſſe videntur. Morbos tamen metasyncrisi curandos exinde collegerunt, sicubi longis & ſæpe recrudeſcentibus morbis conſuetas methodi leges haud ſatisfacere viderent. Animi morbos eos ipsis creditos fuiſſe arbitramur, vbi mentis alienatio, aut παθήματα ſeu adfectiones, vel ſolæ, vel cum corporis aliquo morbo iunctæ hominem adfligunt. Partium ſingularum morbos ex manifeſta loci vel functionis læſione; cauſſas procatarcticas tam vulgares, quam venenatas, interrogatione, vel accurata rerum circumſtantium obſeruatione, exquiſiuerunt. (bb)

§. X.

In *therapeutica* tandem ſiue practica medicinæ parte ex ipſis communitatibus naſcebantur indicationes, ſecundum quas deinde ipſa debebant ſeligi curationis præſidia, & eius euitari impedimenta. Tam in *diæta*, quam in *remediis*, quid laxaret, quidve ſtringeret, experientia duce percontabantur: quid autem exinde cuilibet morborum generi opponendum iudicauerint, clarius deinceps ex curationis methodo patebit. Neque vero alios manifeſtos medicaminum aut diætæ in corpore effectus, incaleſcentiam, refrigerium, exſtimulationes motuum, purgationes, diureſin, ſudores, vomitus, ſoporem & ſimilia non obſeruaſſe cenſendi ſunt. Sedulo potius, cautionum cauſſa, ad hæc omnia attendebant, idque præcipue habebant curæ, vt, quid minus quidve magis acriter vehementerque operationem ſuam exerceret, dignoſcere, & eorũ aliquid pro neceſſitate adhibere, exceſſus vero cauere poſſent. Specificas tamen certis partibus aut morbis opitulandi virtutes, (cc) &

(bb) *exemplum vid. ap.* Cælium *acut. l. I, c. 4. §. 4.*

(cc) *Attamen, ne de* Moschione *&* Priſciano *dicam, ipse* Cælius *in paralysi caſtoreum commendat: add. quæ infra §. XVI. dicentur.*

& ſubtiles de modo, quo agerent remedia,ſpeculationes aut parum curabant,aut nihil.

§. XI.

Quod iam ad ipſas primo primarias attinet *indicationes* : *si* vt Celſi verbis vtar, *corpus adſtrictum eſt*, *digerendum eſſe*, *si profluuio laborat*, *continendum*, *si mixtum vitium habet*, *occurrendum ſubinde vehementiori malo* exiſtimabant. Quod ad temporum attinet communitates, quorſum & febres maxime ſpectant, in particularibus exacerbationum temporibus morbi acceſſio per abſtinentiam, quantum fieri poſſet, a cibo & potu, ac blanda lenimenta; remiſſio per refectionem & generoſiora paullo remedia; intermiſſio plenaria, virium cauſſa, per refocillationem ſollicitam, præſeruationis vero gratia, modo per exquiſitam ſolum diætam,modo,in chronicis pertinaciter exacerbari ſolitis,per acriorum vehementiorumque ſiue metaſyncriticorum remediorum cautum & ordinatum vſum,curanda ipſis videbatur, vt nempe ita morbidus cum ſano commutaretur corporis habitus : quamuis illa chronicorum morborum pertinaciæ in remiſſione etiam opponere ſæpe iudicauerint neceſſum. Inter generalia totius morbi tempora principium,præter conuenientem ægri collocationem, & pauca leuamina inediam ad tertium vsque, ni quid obſtaret, diem (dd) indicabat, vel, vt conſtricta digererentur, vel ne cruditates in primis viis hærentes, aut ſumto cibo accedentes, ſanationi obicem ponerent. Deinde vero tertia die,conſtantibus adhuc principio morbi viribus,immo, ſi neceſſum videretur, intra primum triduum,generoſius aliquod concedebant remedium. Alias

 poſtea,

(dd) *Hoc triduum & interdum ipſam tertiam diem* διατριτον, *vel primam* διατριτον, *vocarunt* : *deinde a tertio die ad quintum, ſecunda*, *a quinto ad ſeptimum*, *tertia* διατριτος, *& ſic deinceps*, *numerabatur*. *v.* Cleric. l. IV, *Sect.* I, c. 2.

poſtea, ſed, ni magnitudo morbi validius quid expoſceret, mitiores, ad ſtatum vsque, per incrementa adhibendas iudicabant medelas, donec, conſiſtente morbo, blandis ſolum mulciminibus ſymptomata mitigare, declinante vero, mali reliquias audacius paullo aggredi, ac denique, refectis viribus, ad priſcam victitandi rationem redire, liceret. Hoc quidem omne ad acutos maxime, deinde etiam ad chronicos morbos, eorumque præcipue exacerbationes, ſpectabat. Iſtas autem indicationes magnitudo morbi & ægroti robur ita moderabantur, vt ob magnitudinis rationem, modo mitiora, modo potentiora, & diætæ & pharmaciæ & chirurgiæ adhiberent auxilia; roboris vero reſpectu, ſemper quidem, quam licere videretur, blandiſſime agerent, ſed & neque vno tenore, neque ſine virium refectione medicaminum vſui inhærerent. In doctrina de partibus præcipue adfectis, animi quidem morbi mitigationes morales; corporis vero partes maxime patientes, communibus morborum ſpeciebus debita, ſed ſuo loco adplicanda, poſcebant remedia. Venena omnis generis ſui indicabant ex corpore eliminationem, antequam certi generis morbus ſeſe exinde oſtenderet. Reliquæ cauſſæ procatarcticæ, exacerbationum vel recidiuæ vitandæ gratia, ſedulo cauendæ iudicabantur. Symptomata morbis accedentia non aliam, niſi exquiſitis diætæ regulis & generalibus indicationibus conſonam, vrgere credebantur curationem, morbo quippe funditus perſanato, ſua ſponte euanitura. Chirurgicæ denique communitates id indicare dicebantur, vt, quod alienum eſſet, auferretur. Quod nempe extrinſecus eſſe diximus alienum, ſecundum methodicos perfectam ſui eductionem, vel medica vel chirurgica ope perficiendam, expoſcit; quod loco alienum eſt, reſtitutionem in proprium locum atque ſi diuiſio adſit, coniunctionem; quod alienũ magnitudine cenſetur, modo præciſionem, modo diuiſionem, qua liquidum ſuperfluum educatur; quod denique defectu alienum dicitur, deficientis ſupplementum, vel vacui repletionem, deſiderat. In his vero etiam temporum, magnitudinis, virium, partiumque rationem fuiſſe habitam non dubitamus.

XII.

§. XII.

His ſubnixi indicationibus, tam in morbis acutis, quam in chronicorum exacerbationibus, eadem procedebant *methodo*, generali tantum, laxitatis vel ſtricturæ, obſeruata diuerſitate. (ee) Id vero, ſecuritatis gratia, ſola peragebant diæta, & externo, niſi alienum quid ſimul intra corpus adeſſet, remediorum vſu, atque omnem ſedulo vitabant in vtriusque generis ſubſidiis exceſſum. In *laxis* quidem morbis locum primo omnium frigidiorem, obſcuriorem, nec nimis amplum pro collocando ægroto partim eligebant, partim arte faciebant, dum præcipue flabellis, & aquæ frigidæ adſperſione, aeris conciliabant refrigerium: conſperſo quoque foliis myrti, vitis, quercus, & ſimilibus ſine graui odore adſtringentibus, conclaui. Cauebant etiam molles atque amplos lectos, quibus diſſolui corpora arbitrabantur. Quieti & ſomno magis, quam motui & vigiliis, indulgere iubebant ægros. Si quid manifeſto erat in ventriculo alienum, ſiue corruptum, id, conſtantibus principio morbi viribus, prolecto per aquam tepidam & digitum in fauces immiſſum vomitu, eliciebant. (ff) Neque cibum vel acceſſio, vel indigeſtionis metus, ante tertium facile permittebant diem, niſi ſumma refectionem poſtularet debilitas, quippe quia ſub acceſſione nihil facile nutrire credebant methodici: quamuis alias ſtricturam magis ſoluere crederetur inedia, vnde eſt, quod adſtrictione præualente, ſcrupuloſius ſemper fuerit obſeruata διάτριτος. Acceſſionis vero vi in laxitatis morbis cibum prohibente, odoramentis potius, quæ ſubadſtringerent, ex pane cum aceto, & ſimilibus, vires recreabant. Ligabant deinde articulos & tenacibus inunctionibus illinebant corpus; hinc oleum frigidum, aquam frigidam, ſuccos vel decocta

(ee) Cæl. *ac. l. I. c. 5. §. 45. Chr. l. 1. c. 1. §. 18.*
(ff) Cæl. *ac. l. III. c. 21. §. 198. chr. l. III. c. 2. §. 32. ſq.*

cocta plantarum adſtringentium ori, capiti, collo, variisque partibus, in primis fluxione maxime laborantibus, adhibebant. Paucam aquam frigidam paullatim potui dabant, vel, ſi eam aliquis ferre nequiret, impenſe calidam, quam, imitatione velut vſturæ, partium perficere denſitatem iudicat Cælius. (gg) Labantibus viribus cibos dabant, ſed indolis ſubadſtringentis, neque tamen acris, aut copia vel qualitate coctu difficiles. Cucurbitas quoque cum multa flamma variis infigebant partibus, ſed ſine ſcarificatione, maxime vero ventri, ſi cibi vomitu reiicerentur. Immo ſi faſtidientes ægrotos ob debilitatem nutrire neceſſum putarent, clyſteres quoque nutrientes, ſed neque acres, neque e laxantibus paratos, iniiciebant, vel cataplasmata aut emplaſtra ex alimentis compoſita corpori adplicabant. (hh) Laxitate corporis & ſudoribus vrgentibus, inſpergebant ſubtiles adſtringentium medicaminum pulueres, vel eos in vnguento aut cataplasmate adhibebant. Immo pro magnitudine morbi ad gallas, acaciam, alumen & ſimilia deueniebant fortiter ſtringentia. In ſolutionibus enim vires ægrorum magnitudinemque morbi magis, quam tempora, pro determinando illarum rerum vſu reſpexiſſe videntur. Neque tamen niſi in declinatione, cibos paullo fortius adſtringentes: cydonia, grana mali punici, oliuas conditas & ſimilia, ac vinum denique auſterum, commendarunt, quibus poſtremo, reſumtis demum viribus, & perſanato morbo, balnea conſueta, ad laxantium magis claſſem ſpectantia, ſubiunxerunt. (ii)

§. XIII.

(gg) *chr. l. III. c. 2. §. 31. vbi de ſtomachica passione agit.*

(hh) v. Cæl. *l. II. ac. c. 37. §. 216.*

(ii) v. Cælius *de cardiacis, de cholera, de hæmorrhagiis.* Mosch. *c. 136.* Theod. Priſc. *l. 3. c. 7. vbi de hæmorrhagia matricis & aliis locis compluribus.*

§. XIII.

In *adſtrictis* vero morbis loco mediocriter calido, lucido, & amplo lectoque molliori reponebant ægrum, omnimodam ad primum vsque triduum præcipiebant inediam, & tertio demũ die generoſum venæ ſectionis adhibebant præſidium : niſi illi debilitas, huic vero morbi magnitudo vel celeritas, alium poneret modum. Excitabant etiam interdum ob manifeſtas cruditates vomitum. (kk) Poſtea vero alternis, niſi vires aliud coegerint, diebus, & remiſſionis quidem tempore, quam fieri poſſet paucum, & qui ſine acrimonia humectaret laxaretque, præberi volebant cibum. Poſt venæ ſectionem aqua aut oleo dulci calide perluebant os, fouebant etiam iisdem aut perungebant corpus, per varias hinc inde partes, vel etiam vnguenta, decocta, aut cataplasmata emollientia admouebant. Aluo iuſto diutius obſtructa, clyſterem iniiciebant emollientem, neque acrem, ſub altera præcipue diatrito. Poſtea cucurbitas ſcarificatas, hirudines, aut ſcarificationes ſimplices, quum in progreſſu morbi venæ ſectionem timerent, laxationis gratia, variis vario remiſſionis tempore adhibebant partibus: ſub ipſo enim particularis acceſſionis impetu omnem euacuationem, tamquam generoſius remedium, reformidabant. Hæc vbi cum fomentis, cataplasmatibus, & cibo alternis diebus dato, ad ſtatum vsque proſecuti eſſent, in ipſo ſtatu ſolis fotibus, vel ſimilibus, grauiſſima leuare ſtudebant ſymptomata, a cibo quoque & potu ægrum abſtinentes. Accedente declinatione, geſtationem in lecto penſili, blande & æqualiter moto, inſtituebant, non neglectis cucurbitis, ſed pauca cum flamma, &, ne ſanguine deficeret corpus, ſine ſcarificatione adhibitis, quibus cerota ſeu emplaſtra emollientia ſubiungebant. Hinc, procedente declinatione, ſenſim ad paullo fortiores geſtationis & deambulationis procedebant motus, & ſenſim ſenſimque plures ſolidioresque cibos, & vinum, ac denique balnea, conualeſcentibus concedebant.

(kk) v. Cæl. *chr. l. IV. c. 7. §. 95. vbi de colica loquitur.*

bant. Id vero etiam memorandum ſupereſt, quod in principio morborum adſtrictorum, vbi tumorem vel viderent, vel ex dolore iudicarent, ſymptomatibus nondum vehementibus, ipſa adſtringentia vſurpauerint medicamina. Eo enim tempore laxam potius partem, quæ humorum adfluxu in tumorem eleuaretur, ſtringendo roborandam eſſe putabant. (ll)

§. XIV.

Ex his quoque *mixtorum* morborum facile adparet curatio. nempe in iis moderatius vſurpabant omnia, prævalentis maxime morbi, deinde etiam partis alterutro malo adfectæ, habita ratione. (mm)

§. XV.

In malis *inueteratis & ſæpe exacerbari ſolitis* μετασυγκρισιν indicari diximus, quam & μεταποροποιησιν & recorporationem vocarunt. Certo hanc inſtituebant ordine, quem κυκλον, περιοδον, ſeu circulum metaſyncriticum dicebant, præmiſſa virium refectione, quam ἀναληπτικῷ ſeu reſumtiuo dicto peragebant circulo.

Fiebat autem *reſumtiuus* hic *circulus* victu primo tenuiſſimo, deinde copioſiore, ſolidiore, & lautiore magis magisque ſenſim præbito, vbi etiam, pro huius ratione, leniorem primo, deinde vehementiorem, lento graduum ordine, præcipiebant motum, ita vt geſtationes, vectationes, deambulationes, lectiones elata voce faciendæ, curſus, luctationes, ſaltus, pro vehementiæ diuerſitate, ſibi inuicem ſubordinarentur. Sub lectionis etiam vſu, veterum more, certos artis lectione ſe exercendi magiſtros, ſiue φωνασκοὺς adhi-

(ll) *v. de his omnibus* Cæl. *acut. & chr. l. I. c. 1. vbi de phrenitide & cephalalgia agit ac alibi passim.* Moschion *c. 129.* Priſc. *l. 3. c. 2. vbi de ſuffocatione matricis.*

(mm) *v.* Cæl. *de pleuritide, de phthisi & ſæpe alibi.*

adhibebant, ne de gymnasticæ artis præceptoribus dicam.

Tum demum varios, *metasyncrisin* inducendi caussa, exquisito ordinis rigore præcipiebant *circulos.* Initium facere consueuerant a victu ex salsamentis aliisque acrioribus, quem δριμυφαγίαν dicebant. Alter circulus peragebatur vomitu, quem radicibus raphani cum aceto, vel aliis remediis acrioribus comestis, & superingesta aqua tepida, digito faucibus inserto, aliquoties excitabant. Hinc leniora primo, deinde fortiora, extrinsecus adhibebant remedia. Radebant ad ruborem vsque caput, medicamenta acria modo corpori integro, modo singulis partibus, aut sensuum organis, adspersione, iniectione, sternutamento, dropace, sinapismo & similibus adplicabant modis. Carbonum igne, solis æstu, vel arena feruente, veluti torrebant corpus, quæ res παροπτήσεις & ἡλιώσεις apud illos audiebat. Aquam primo modice calidam, dein frigidam, vehementi impetu seu καταχλυσμῷ adfundebant. cucurbitas siccas, cum multa flamma partibus corporis infixas, subito rursus auellebant, & quæ his sunt similia; ita tamen, vt remotas primum a mali sede partes, deinde sensim propiores, vexare plerumque solerent. Perseuerante nihilominus morbo, vomitum hellebori albi radicibus, aut semel, aut si opus visum fuerit, iterum iterumque audebant prouocare. Quod si neque huic morbus cederet remedio, tunc mineralium aquarum balneis, vel siccis vaporationibus, mutatione aeris, ac nauigatione & natatione, in primis maritima, rem denique conficere conabantur.

Si his ita fientibus paroxysmus ingrueret, vel laxitas aut strictura alicubi excederet, sepolita tantisper metasyncrisi, ad solita confugiebant remedia.

Omnibus hisce rebus moderamen certum certamque pro εὐφορίᾳ diætam curatissime obseruandam præscripserunt: quæ omnia sigillatim recensere supersedeo, ne actum agere, & quod Viri Cl. Clericus & Barkhausius iam fecerunt, inte-

 gras

gras Cælii paginas excerpere atque huc traducere cogar.(nn)

§. XVI.

Quam animi morborum curatio requirebat prudentiam moralem, eleganter ab ipſis atque varie, pro re nata, adplicari ſolitam legimus. De indicationis *prophylactica* exſecutione parum eſt, quod dicamus, niſi quod vomitum aqua tepida excitatum, (oo) interdum etiam lac, pinguia iuſcula, (pp) aut quicquid morbos a veneno aliquo in corpus adſumto metuendos præcauere, manifeſta conuicti eſſent experientia, præſeruandi intentione commendaſſe videantur.

§. XVII.

Chirurgicarum, quas dicebant, communitatum indicationes, eam artis partem haud adeo poterant reddere breuem ac facilem, quum, verbi cauſſa, ſingulos fere magnitudinis morbos, ſub communibus licet exciſionis vel diuiſionis indicationibus collocatos, ſua tamen neceſſario premat in operationibus difficultas. (qq) Sic etiam, ob vermes expellendos, ſingularium anthelminticorum; ob hydropicas aquas euacuandas, purgantium & diureticorum; ob fœtum mortuum & ſimilia ex vtero eliminanda, pellentium; ob pus corpore educendum, eorum medicaminum vſum, quæ eius per ſingula loca elapſum adiuuarent, & plura

(nn) *v. præter* Cælium, Moschionem, Priſcianum, *singulis fere morborum chronicorum titulis* Paul. Aegin. *de re medica l. III. c. 63. 68. l. V. c. 3.* Cleric. *l. IV. sect. I. c. 11.* Barkh. *Dial. VIII. add.* Wedel. *exercit. philol. dec. II. exerc. 5.*

(oo) Cæl. *l. 3. c. 21. ac. princ.* (pp) *id. l. 3. c. 16. §. 136.*

(qq) *Exemplo sint plurimæ* Cælii *cautiones de paracenteseos in hydrope administratione l. III. c. 8. chr. & quæ passim de mulieribus morbis, qui chirurgia opus habent, referuntur a* Moschione & Theodoro Priſciano.

ra his ſimilia,addiſcere debuiſſe methodicos,ex Cælii, Theodori, & Moſchionis de eiusmodi malis curandis doctrina,facile patet. Omittimus conſulto ſingularia plura, de eorum medicina & ſententiis apud viros doctiſſimos, *Clericum*, *Barkhauſium*, & *Alpinum* collecta,dum ex aduerſo varia ab his omiſſa, vel alio conſilio tradita,ſuo ordine proponere ſtuduimus.

§. XVIII.

Denique vt cautiones quasdam methodicorum practicas adhuc addam, metuebant maxime medicamenta purgantia omnia, diuretica, ſudorifera, narcotica, clyſteres acriores, cauteria, laryngotomiam, venæ ſectiones repetitas,vel ſub lingua, aut ad animi deliquium vsque,inſtitutas. Vinum non niſi cautiſſime,& ob magnam virium debilitatem,ante morbi declinationem concedebant ægris. Immo omnes acres,& quæ cum vehementia aliqua agerent, medelas,ibi tantum, vbi ſumme videbatur neceſſarium, atque tunc etiam haud ſine exquiſitis ordinis refectionisque cautionibus,ſuſcipiebant.Omnes omnino vitandos docebant in diæta æque ac medicina exceſſus, neque ægritudini debitam cum conſueta commutabant victitandi rationem, aut a remediorum vſu plane deſiſtendum putabant prius, quam morbum,ſine recidiuæ aut alius noxæ metu, penitus perſanatum eſſe, certo haberent perſuaſum.

SECTIO III.

DE PRINCIPIORVM METHODICORVM VSV ET ABVSV.

§. I.

QUum, delineato sectae methodicae systemate, in vsum atque abusum inquirere animus sit, qui hodieque inde in artem medicam redundare queat, tanta mihi se offert rerum dicendarum copia, vt, ne disquisitio hæc in nimiam excrescat molem,

omiſsis pluribus, aliqua tantum capita ſeligere atque indigitare cogar.

§ II.

Primo quidem illud se oſtendit artem medicam hypotheſibus ſubiiciendi, et breui methodo includendi, ſtudium, quo recentiorum quoque plurimos laborasse, quis neſcit? Nimis ſane maturate methodici, nondum ſatis obſeruationibus et experimentis exculta arte, ad hypotheses condendas feſtinarunt. Immaturus etiam his temporibus eſt, omnium generatim morborum explicationibus curationibusque deſignandis ſufficientes hypotheſes ſtruendi, labor. Quantum enim eſt, quod neſcimus! Pluribus adhuc dubiis inuoluta, & neque ſenſibus neque ratione ſatis perueſtigata ſunt, ſubtiliorum maxime corporis humani partium natura, functio, & morbi. Ingens ſæpe, non inter varias ſolum morborum ſpecies, ſed inter eosdem & ſpecie & nomine morbos, ſimilibus fere ſymptomatibus ſtipatos, intercedit diuerſitas. Notamus illam habita ratione hominum ægrotantium, quorum diuerſiſſima eſt conſtitutio; ratione cauſſarum, quæ vnius rei poſſunt esse plures; ratione ſymptomatum, quorum primaria, primo ſæpe intuitu, videntur minutiora; ratione aeris, eiusque conſtitutionis maxime epidemicæ, quæ mirum quantum morbos variat; ratione denique reliquæ diætæ, & ipſius curationis imperitæ, quibus, inconſulto ſæpe medico, morbus peruertitur. Nouæ ſæpe oboriri obſeruatæ ſunt ægrotationes: nouæ ſingulorum hominum ἰδιοσυγκρασιαι, & inſoliti medicaminum effectus fuerunt notati. Quæ omnia & olim, & nunc etiam, breuitatem facilitatemque artis impedire, & ingentes parere errores, ſi ad præceptæ hypotheſeos rigorem omnia cogere aliquis velit, neceſſe eſt. Aliquando quoque, vbi manifeſtæ diuerſitatum obſeruationes vel inuitorum hypotheſeos alicuius conditorum perſtringunt oculos, aut praxin hi exercent a theoria ſua longe alienam, aut nouas ſubinde, methodicorum more, prioribus, tamquam

aſyla

asyla ignorantiæ, adiiciunt atque ſuperſtruunt hypotheses, seu communitates. Sed metus etiam tunc eſt haud inanis, ne errores erroribus augeant, et diuerſitatum clarissimarum copia coacti homines propoſitarum ſententiarum tenaces, aſtronomorum Ptolemaicorum inſtar, ad decimum vsque cælum, opinionum suarum accumulent commenta. Obseruationes potius accuratis augeamus obseruationibus, atque hinc, ſecundum rectæ ratiocinandi artis moderamen, veras ſtudeamus eruere morborum cauſsas, & singulares differentias, vt ita, similitudine ac diſſimilitudine ſingulorum morborũ curate obseruata, vtiliſſimæ illi arti, qua per ἀναλογίαν siue comparationem morborum curationes exquiruntur, iuſtum ponere queamus modum.

§. III.

Laxitatis & conſtrictionis, raritatis item & denſitatis, frequens etiamnum in medicorum scholis, sub aucti & imminuti fibrarum toni, coagulatorum item & diſsolutorum humorum, vel ſimili titulo, fit mentio, dum ipsa mediocritas æquilibrii & iuſtæ conſiſtentiæ nomine venit. Neque id iniuria, modo non, methodicorum more, alia solidarum diuersarumque fluidarum corporis partium vitia, cauſsæque solutionis & ſtricturæ, ac diuersa earum diuerſis in locis ratio, a conſideratione & curatione morborum nimium remoueantur. Scilicet, quemadmodum sanitas corporis noſtri viui in blanda partium & functionum integritate & harmonia, ita morbus in moleſta partium vel functionum læſione aut perturbatione conſiſtit. Partes corporis aliæ ſolidæ dicuntur, aliæ fluidæ, quarum ſingulæ certam iuſtamque, naturali rerum ſtatu, habent κρᾶσιν, ſiue compagis, toni, & mixtionis rationem, σύγκρισιν forte haud male, methodico loquendi more, nominandam. Quæ ſicubi moleſtam patiatur mutationem, tunc morbum adesse dicimus. Functiones vero, seu actiones, ac sensus in corpore omnes; progressus, secretiones, egeſtiones humorum, & quæ

sunt reliqua, perficiuntur motu, qui & naturalem fluidarum partium fluorem, & debitum in solidarum partium tono, eiusque συςολη et διαςολη, requirit æquilibrium ac mediocritatem. Quandocunque igitur fluidæ quidem partes, molesta vel fluxione vel retardatione, solidæ autem vel contractione vel relaxatione, præter solitam naturæ rationem, laborant, tunc itidem morbum adesse pronunciamus. In omnibus quidem humani corporis morbis, si paucos, ad chirurgiam maxime spectantes, excipias, eiusmodi quædam adparet, vel laxatis, vel strictis vltra modum fibris, motuum aberratio, quamuis illa a κρασεως humorum vitio, vel tamquam symptoma a morbo, vel tamquam morbus a caussa, sæpissime dependeat: dum & ipsi ex aduerso motus, κρασεως humorum læsiones, vicissim idemtidem producunt. Recte igitur ad vtriusque generis mala sedulo attendunt recentiorum plerique, (a) et, si qui sunt, qui ad alterutrum respiciunt solum, illi a recto tramite aberrare haud immerito iudicantur.

§. IV.

Minus quoque, quam decet, circumspecti fuerunt methodici, quando confusis solidorum fluidorumque diuersissimorum vitiis, & præteruisis rerum caussis, in immodico quoque fluxu curando ad laxitatem, in adstrictione vero vel obstructione ad stricturam, statim tantummodo respexerunt, quippe cum certissimum sit, diarrhœas, hæmorrhagias, aliaque profluuia vehementiora, rarius per ἀτονιαν siue laxitatem effusis, quam expressis per constrictionem fibrarum irrita-

(a) *Consentiunt hac in re, tum qui* animam *rationalem et naturales et morbosos sapienti consilio producere ac regere existimant* motus; *tum qui istos omnes ex artificiosissimo humani corporis* mechanismo *deducunt*, *quam controuersiam hic non est excutiendi locus.*

irritatarum humoribus,contingere; vt adeo ſublata cauſſa irritante, relaxando potius tenſiones, & reſoluendo ſpasmos, quam claudendo elabentibus humoribus viam, medicina adferatur malo. E contrario, quum ſtricturæ morbi, quo ſpasmi maxime referuntur, a debilitate ſeu ἀτονίᾳ neruoſi generis ſæpe ſæpius contingant, vel ſaltim eiusmodi debilitatem poſt ſe relinquant, vnde & recidiuis, & aliis porta aperitur malis, dubium non eſt, quin blande ſtringentia atque ita roborantia, in intermiſſione ac declinatione maxime eiusmodi malorum, & præſeruationis cauſſa, præ relaxantibus debeant vſurpari: vt taceam paralyticas ſimilesque obſtructiones, roborantium potius & exſtimulantium, quam laxantium medicaminum vſu, plerumque ſanabiles. Neque illos ſatis conſiderarunt partium conſenſus, quibus fit, vt, per alterius partis conſtrictionem humoribus aliorſum delatis, altera ſæpe relaxetur, quemadmodum frigore conſtricta cute, diarrhoea, aluo vero adſtricta, cutis in ſudorem reſolutio, frequenter contingit. Tantum enim abeſt, vt ad talia ſatis attenderint methodici, vt potius omnium partium ſimilia vitia, ſimili diæta, ſimilibusque remediis externis ſanari, methodi cauſſa, falſo ſuppoſuerint, vnde in plurimos non potuerunt non incidere errores. Ea qua tumores in principio curabant ratio, vt, roborata extrinſecus per adſtringentia remedia parte, grauiorem humorum impedirent congeſtionem, haud quidem penitus reiicienda videtur, ſi eo vsque a methodicis receſſeris, vt, ipſa mali cauſſa aliis ſimul remediis ſublata, non habeas quod metuas, ne prohibita vno loco materies aliorſum, grauiori forte cum periculo, propellatur. Neque vero non videbant methodici, & obſtructiones & fluxiones interdum eſſe ſalutares, vel maius certe damnum eas inſequi, ſi in alteram partem vi coegeris naturam. Hinc ad aperiendam, in acutis febribus, aluum lento feſtinare ſolebant gradu. Hinc manifeſtas primarum viarum cruditates, ſub ipſis fluxionum morbis, blando eliminabant vomitu. Hinc & criticas leniter promouebant magis, quam impediebant, egeſtiones. Hinc denique, quam leniſſime fieri poſſe

poſſe putarent, omnes, & acutos maxime, tractabant morbos, ne quam nempe corpori vim inferrent: quamuis nihilominus, cauſſarum maxime incuria, in omnibus illis rebus, minorem, quam decebat, adhibuerint ſollicitudinem.

§. V.

Laudandum ſane illud eſt ſecuritatis & lenioris medelæ ſtudium, ſuis tamen terminis omnino includendum. Exquiſita illa, qua exceſſum omnem ſedulo caueri, & regulas diætæ etiam minutiſſimas obſeruari volebant, diligentia, attentionem ſane & prudentem meretur imitationem. Aeris in morbis moderamen, vel non attendit vulgus, vel male plerumque inſtituit: vbi prudens adeo perquam neceſſaria eſt medici moderatio. Quantam vbique frigoris & caloris permutatio intempeſtiua inferat noxam, notius eſt, quam vt exemplis probari mereatur. Cognitum quoque eſt, vt alia prætercam, quam in morbis dolore alui, pectoris, aut articulorum cruciantibus, frigidior aeris intemperies exaſperet malum. Ita etiam in feruente nimium ſanguinis motu, caloris externi metuendus eſt abuſus, ne diſſolutis iſto vltra modum humoribus, & citata ſanguinis circulatione, interioribus tenerioribusque corporis humani partibus, cum periculo, intrudatur morbida materies, quæ, ſub blanda aeris moderatione, tutius longe atque tranquillius per congruentes elabi potuiſſet vias. Exquiſita victus, apud veteres, in morbis præſertim acutis ratio, noſtro profecto tempore immerito ſæpe negligitur. Cibos non niſi paucos facilesque coctu in morbis dandos, & qui ad curationem aliquid ipſi quoque conferant: paroxyſmi tempore, vbi vix ſub morboſis motibus bene procedere poteſt digeſtionis negocium, & in primo morbi principio, vbi crudis plerumque ſuccis primæ viæ abundant, aut nullos, aut, ſi vires maxime cogant, tenues præbendos eſſe cibos, recte ſane docebant methodici. Illud autem generale tridui tempus, breuitatis & methodi potius cauſſa ſtatutum eſſe videtur, quam quod, regulæ inſtar, omnibus omni-

no

no ægrotis esse possit. Virium certe in primis probe habebant rationem, quas, neque dato intempestiue, aut iusto copiosiori solidioriue cibo obrui, neque denegato vltra modum nutrimento exhauriri debere, merito existimabant. Immo vbi viribus, ab egestionum præcipue copia, vel prægressa inedia, elanguidis necessarium iudicabant esse alimentum, dum ingens interim nausea, aut præclusa faucium via, cibum ore exhibendum prohiberet, clysmata tantisper aliquantum nutrientia iniicere, haud inepte consueuerant. Quamuis enim hæc, quum, inuentis vasis lacteis, noua nutritionis negotio lux fuisset accensa, explodere non dubitauerint medicorum complures; obseruatæ tamen in ipsis postea crassis intestinis lacteæ venæ, ab absurdi crimine enemata ista liberarunt. Eorum igitur irrisores medici suo quoque comprobarunt exemplo, quam sit ad errores pronum, si, nondum comparata sufficienti obseruationum copia, ad hypotheses statim struendas properemus. Accedit quod, si vel maxime ab intestinis crassis lactea abessent vasa, alii tamen exinde in reliquum corpus transitus concedi necessario deberent, quippe quum fæcum ibi diutius stagnantium exsiccatio abunde ostendat, aliorsum illarum deferri humiditatem. Illa quoque & laudanda est, & imitanda, methodicorum cura, qua, exantlato morbo, non statim ægrotantium adpetitui, in nimios vel noxios sæpe cibos ferri solito, indulgere, sed sensim sensimque potius soliditati & copiæ ciborum aliquid addere, & lento demum gradu ad priscam viuendi rationem conualescentes reducere, solebant. Vinum, in morbis præsertim cum febri acuta iunctis, recte sæpissime prohibuisse censendi sunt. Viribus tamen valde exhaustis, & eo, quod ad morbi impetum exsuperandum necessarium est, fatiscente robore, explorato pulsu, & probe expensis rerum circumstantium momentis, in eiusmodi morbis vini potum interdum ausi sunt concedere, id quod, in malignis præcipue febribus, felicissime etiamnum aliquando imitamur. Quietis in mitigandis fluxionibus insignem vsum sæpe post methodicos notare licet. Motu-

um & exercitiorum pro εὐφορίᾳ, & ſub accurato reliquæ diætæ moderamine, ſuperato vel remiſſo morborum impetu, ſenſim per reſumtiuos, quos vocabant, circulos fieri ſolita augmenta, pro roborando corpore, exhauriendisque morborum reliquiis & præcauendis recidiuis, haud pœnitendam præſtare queunt opem. Simile quid de equitatione, aucto ſenſim motionis gradu, diu inſtituta, quæ tantopere ab Anglis præcipue recentioribus commendari ſolet, in plurium morborum exſtirpatione, haud ſine ratione prædicatur. Commendanda denique in diætæ ratione etiam eſt curioſa methodicorum, in animi adfectionibus cauendis atque remouendis, ſagacitas.

§. VI.

In ipſa vero remediorum adplicatione, nimium eos interna metuiſſe medicamenta, nemo non videt. Damnabant, vel nimis certe timebant, omnia per aluum purgantia, diuretica, ſudorifera, ſopientia, & quid non? partim quia plus iuſto ſuæ tribuebant methodo, vt tot medicamentorum vſum addiſcere neceſſum haud videretur; partim quod leniora, quæ ipſi ſecuritatis cauſſa maxime adfectabant, poſt eorum demum ætatem inuenta & notata ſint quamplurima; partim denique, quod validiora remedia, in ipſa morbi acceſſione periculoſa, in remiſſione vero inutilia eſſe, generatim nimis arbitrarentur. Inuenerunt tamen in aliquibus varios recentiori æuo imitatores, atque id, ſi cautum tantummodo eiusmodi medicaminum vſum ſpectes, haud iniuria. Singula vero illa a varia morborum natura, cauſſa, loco, & tempore; ab ægroti hominis conſtitutione, viribus, ætate, ſexu, nunc indicantur, nunc prohibentur, nunc moderamen accipiunt, vt æque adeo imperiti ſit, vbique omnia damnare, & vel vbique, vel omnia promiſcue, commendare. Blandius præterea alia, alia vehementius, operationem exercent: immo ipſe operationem in corpore exercendi modus, quum principio-

piorum, tum doſeos quoque ratione, ſæpe eſt varius. Leniora ſane & temperata plerumque ſufficiunt, vbi a fortioribus noxa haud raro eſt metuenda. Vt exemplis rem declarem, vſu hoc venit, quod ad purgantia attinet, in febrium acutarum & hecticarum principio, in diarrhœa & dyſenteria, in hyſtericis, & qui ſcorbutico, quod vocamus, laborant malo, immo in ipſis ſæpe alui obſtructionibus. Periculoſus ibi eſt & exaſperationes minatur acriorum pharmacorum ſtimulus, dum nihilominus inutilium, in primis maxime viis, humorum copia eiectionem ſui per aluum efflagitat, & leniori medicamine feliciſſime ſubducitur. Diuretica in nephriticis præcipue paroxyſmis requiruntur talia, quæ moderando irritationes, & ſpaſmis conſtrictas vias blande demulcendo, vrinam promouent, vbi acriora irritantia, dum nullus per vias adſtrictas conceditur exitus, grauem ſæpe perniciem minantur. A ſudoriferis calidioribus idem, quod ab aere nimis calefacto metuendum ſupra diximus, in acutis morbis quamplurimis inferri ſolet damnum, vbi temperatiora diaphoretica, pro morbi ratione, prudenter exhibita, omne ſæpe ferunt punctum. Quæ blande ſpasmorum & dolorum vehementiam temperant medicamenta, ſatisfaciunt plerumque, & violentioribus vno impetu ſiſtentibus ac ſtupefacientibus palmam præripiunt, dum hæc aut noxios in corpore retinent humores, aut periculoſam ſæpe fibris inferunt ἀτονίαν.

§. VII.

Neque vero plane iccirco ex medicina proſcribere fas eſt validiora quæuis remedia. Sunt enim morbi, quorum natura & magnitudo, vel periculi velocitas, iuſto tempore, talia expoſcit, ne de ſingulari aliquorum hominum temperie dicam, quos leniora quæuis ſæpe non ſatis adficiunt. Eſt vbi acriora purgantia ſine nimiæ irritationis metu propinare licet, quando leniora non ſine fructu ſolum, ſed cum damno ſæpe, exhibentur, dum vel materiem

 male

male mouent, neque promouent, vel certe iuuandi occaſionem præterlabi patiuntur, cuius rei exempla ſeſe oſtendunt in mania, melancholia, apoplexia, & præcipue etiam in hydrope, vbi pariter diuretica validiora, præ mitioribus, plerumque habent locum. Interdum in morbis malignis epidemicis ſola ſudorifera potentiora, ipſo præcipue morbi principio exhibita, profuiſſe fuerunt obſeruata: interdum etiam, quod rarius eſt, rebus fere deploratis, in ipſo maligni morbi ſtatu, potens aliquod ſudoriferum vel ſimul diureticum, ex ipſis mortis quaſi faucibus ægrum eripuiſſe nouimus: quod etiam obſeruauit *Screta* in febri caſtrenſi maligna. Neque ipſa ſiſtentia & ſopientia validiora plane ex medicina profligare licet, quum tanta ſæpe ſit fluxionum aut dolorum, vltra omnem tolerantiæ modum, vehementia, vt vel ſummum periculum, vel ipſam aliquando mortem inferant, niſi potentius aliquod ſubito oppoſueris remedium. Plura ſingulorum non adfero exempla, vbique per omnem medicinæ practicæ ambitum obuia, modo ſolidas ex omnium momentorum comparatione eruere indicationes, vsumque remediorum ab abuſu, & temeritatem aut timiditatem a prudentia, ſecernere meminerimus. Idem eſto de externis illis, quæ methodicos damnaſſe diximus, generoſioribus remediis iudicium, quorum ſingula, prudenter adhibita, ſuam in praxi habent vtilitatem, quamuis recentiorum aliqui eadem quoque ex medicina exſulare iubeant.

§. VIII.

Relegati vero etiam ex arte, atque obsoleti penitus videntur forte, mirifici illi methodicorum circuli metasyncritici, ad quos, tamquam ad ſupremum, in morbis rebellibus, prouocare ſolebant ſorum. Verum enim vero haud per omnia omnino noſtræ ætatis abinde abludit medicina. Taceo remedia acria externa, quæ Galenus etiam, Dioscorides, aliique, μεταουγκριτικα, methodicorum vocabulo, vocarunt, & quibus, æque ac recentio-

centiores, irritandi & reuellendi intentione, ſæpe fuerunt vſi. Omitto, agnitam a prudentiſſimis noſtri æui medicis, in morbis vel endemiis, vel domeſtico ſaltim aere ali ſolitis, peregre ſusceptorum itinerum vtilitatem. Prætereo etiam παροπτησιν, cui parum abſi milia ſunt balnea laconica, vel quæ *Lentilius in iatromnematis* inter abſurda practica recenſet, curationum exempla, dum alium medicum leucophlegmaticos capite tenus piſtorio furno calefacto immittere, alium cephalæa laborantium caput ferramento ſartorio ſupra modum calefacto circumducere iuſsiſse, refert. Id potius huc adducendum videtur, quod ſuos etiam recentiores medici habeant circulos, quos, ad plures diuerſasque chronicas ægritudines funditus exſtirpandas, commendant. Sic, vt alios taceam curſus, quos vocant, medicatos, referri huc possunt curationes, quæ per martialia, per mercurialia, & in primis per varias thermas, aut acidulas, peraguntur, quibus omnibus paſſim ſummi pæne, in pertinacium morborum medicina, tribunalis defertur honos. Magna ſane omnibus hisce ineſt, qua lenta iuſtæ circulationis obſtacula expediri, atque ita diuerſi morbi profligari queunt, penetrandi, resoluendi, & motus promouendi virtus. Sed quemadmodum varia nimis ſunt, variisque in partibus hærent, impedimenta, ita etiam eadem, omnibus his remouendis, haud conueniunt præſidia. Inſignis vero eſt non ſolum illarum rerum omnium a se inuicem, ſed martialium quoque a martialibus, mercurialium a mercurialibus, & maxime thermarum a thermis, acidularumque ab acidulis, ſi naturam & effectus conſideres, diuerſitas: neque omnia illa, vel vllum ex omnibus, panaceæ morborum chronicorum iure ſuſtinet nomen. Cauendum igitur, ne, methodicorum inſtar, vbique ſtatim ad iſtorum aliquod, vel plura etiam per circulum, tamquam ad ſacram confugiamus anchoram, ſola iſta indicatione nixi: morbum esse chronicum ac rebellem, ideoque, quod exempli caussa dico, primo Marte, deinde acidulis aut thermis mitioribus, poſtea violentioribus, ac

denique, nisi his cesserit, saliuatione ex Mercurio, tentandum. Non tam facilis est vera medendi methodus. Singuli morbi, singuli ægroti, peculiarem necessario atque sollicitam postulant considerationem, quæ ad sedulas de singularum medelarum natura & efficacia obseruationes, prudenti ἀναλογισμῷ, distincte conferri debet. Hoc facto, si aliquod, ex πολυχρήστοις hisce, proficuum fore collegeris remedium, tunc illius vtilitatem, & conuenienti moderamine, & alia subinde medicina, pro re nata, poteris adiuuare. Laudem tamen hic quoque meretur, exquisita illa, diætam & εὐφορίαν obseruandi, methodicorum diligentia, quam si eodem omnes, ex arte, imitarentur studio, plures sane felices, paucioresque infelices, eiusmodi curationum spectaturi essemus euentus. Plura quidem ostendi possent, ex methodicorum veterum principiis, partim commoda, partim detrimenta, sed ne vltra modum mea sese extendat disquisitio, aliqua solum, speciminis loco, attulisse sufficiat, dum reliqua vel in aliud tempus diffusiori reseruantur tractationi, vel prudenti aliorum meditationi & censuræ relinquuntur.

